

ردیابی نوروز در تاریخ و اسطوره

مژگان آقاجانیان

کارشناس ارشد مدیریت فرهنگی و پژوهشگر فرهنگ

ونکوور کانادا

نوروز باید از
روزی نو و
اتفاقی نوین
نشأت گرفته باشد.
ولی چیست آن
اتفاق بدیع و
شگفت؟!

جواب را باید در دوران باستان، چیزی در حدود هشت هزار سال قبل، درهنگامه‌ای که جمشیدشاه پیشدادی درست کرده بود، بباییم. جمشید پس از انجام کارهایی بزرگ از جمله آهنگری و ساختن زره و سپر و گرز و سایر ابزار جنگی، خشت‌زنی و گرمابه و ساختمان و شهرسازی، پی‌ریزی ساختار جامعه و طبقات اجتماعی، پارچه‌بافی و دوختن لباس، عطرسازی و گلاب‌گیری و استفاده از مُشک و عود، پیشرفت در علم پزشکی به‌طوری که مرگ ریشه‌کن می‌شود، غلبه بر دیوان و بدکرداران و... به فکرش می‌رسد که زمان آن رسیده است که به شکرانه همه این‌ها جشن و شادمانی برپا شود و چه روزی بهتر از نوشدن زمین و چه زمانی بهتر برای عملی کردن این تصمیم؟! پس دستور می‌دهد تختی از طلا و جواهرات بسازند و در اولین روز بهار بر آن جلوس می‌کند. دیوان، آن تخت جواهرنشان را به آسمان برافراشته و از دماوند به بابل بردند. در تمام طول راه، جمشید چون خورشید در آن بالا می‌درخشید و به همگان مهر می‌داد. آن روز فرخنده که مصادف با اعتدال بهاری بود، نوروز نام گرفت. لازم به ذکر است که محاسبه دقیق اعتدال بهاری، در هزاران سال قبل، خود نشان از پدیده‌بودن گاهشماری ایرانی دارد!

”

هشت هزار سال است
که ایرانیان نوروز را
جشن می‌گیرند. البته
زمانی دراز آن‌ها مجبور
بودند نوروز را در نهان
جشن بگیرند. «تاریخ
طبری» مواردی چند از
صدر اسلام نقل کرده که
مردم ایران از برگزاری
جشن نوروز منع شده،
یا به خاطر به‌جا آوردن
آداب نوروز، مانند
آتش‌بازی و آب‌پاشی و
نهال‌کاری، آزار دیده‌اند

هشت هزار سال است که ایرانیان نوروز را جشن می‌گیرند. البته زمانی دراز آن‌ها مجبور بودند نوروز را در نهان جشن بگیرند. «تاریخ طبری» مواردی چند از صدر اسلام نقل کرده که مردم ایران از برگزاری جشن نوروز منع شده، یا به خاطر به‌جا آوردن آداب نوروز، مانند آتش‌بازی و آب‌پاشی و نهال‌کاری، آزار دیده‌اند. با تمام این احوال، ایران تنها کشوری است که پس از پذیرفتن اسلام، فرهنگ و رسوم باستانی خود را با هوشیاری و خلاقیتی باورنکردنی حفظ کرده است. از جمله نهادن قرآن بر سر هفت‌سین برای مشروعیت‌دادن به آن سفره یا نسبت‌دادن آب که جایگاه ویژه‌ای در هفت‌سین دارد به مهریه حضرت زهرا. با پیدایش دودمان عباسی و تقویت نفوذ ایرانی در دستگاه خلافت، نوروز بار دیگر جایگاه دیرین خود را بازیافت. تا جایی که به نقل از اسناد تاریخی، خلفای عباسی این عید را به رعایای فارس خود تبریک می‌گفتند. با وجودی که خاستگاه نوروز فلات ایران است، با گسترش قلمرو پادشاهی ایران، این جشن به فرهنگ اقوام گوناگون وام‌داده شد. از این‌روی امروزه اقوام تاجیک، ازبک، ترکمن، قزاق، بلوچ، قرقیز، افغان و پشتون نوروز را جشن می‌گیرند. علاوه بر آن، این عید به‌عنوان جشن بزرگ باروری و شادمانی و سرزندگی طبیعت، تا قفقاز و مقدونیه و بالکان رخنه کرده است. با تمام این تفاسیر تکلیف ما به‌عنوان میراث‌داران اصلی این جشن اصیل، باستانی و شکوهمند، هویدا و بدیهی‌ست.

